

İSVİÇRE'DE TÜRK ÇOCUKLARININ EĞİTİM PROBLEMLERİ VE ÇÖZÜM YOLLARI

Fahri KAYADİBİ

GİRİŞ

Ülkemiz açısından yurtdışına işçi göçü 1960'lı yıllarda başlamıştır. Yurtdışındaki işçilerimizin mesleleri ile ilgili başlangıçta ileriye dönük plan ve programlar yapılmamıştır. Bunun neticesi çözülmesi güçleşmiş kronik problemler ortaya çıkmıştır.

Yabancı bir toplum içinde yaşamaya mecbur kalan vatandaşlarımız birçok problemlerle karşı karşıya gelmişlerdir. Zamanında yeterli tedbirler alınamayınca bazı problemlerin çözümü de zorlaşmıştır.

Bu çalışmamızda içlerimizin çocuklarının belli bir kısmının eğitim problemini ele aldık ve çözüm çareleri aradık. Aslında İsviçre'nin Zürih Kantonunda yaşayan bu çocuklarımızın eğitim problemleri Avrupa'daki diğer Türk işçi çocuklarını eğitim problemleriyle benzerlik içinde olması nedeniyle bu çalışma az da olsa hepsine ışık tutmaktadır. Fakat eğitim ve okul sistemlerinin farklılıkları nedeniyle sadece Zürih kantonunda yaşayan Türk işçi çocuklarına ait problemler ağırlıklıdır.

Zürih Kantonunda bulunan vatandaşlarımızın çocuklarının eğitim problemlerinin araştırmam, görevim dolayısıyla belli bir müddet kendi çocuklarımla birlikte yaşamama ve bu konudaki problemlere çare aramamama dayanmaktadır.

Bu konuda; yapılmış araştırma, yazılmış makale ve kitaplar tarafımdan taranarak problem konusunda başka fikir ve görüşlerden de yararlanılmıştır. Özellikle konu ile ilgili kuruluşlarla irtibat kurulmuş ve gerekli bilgiler buralardan toplanılmıştır.

İncelememizin birinci bölümünde zürhi Kantonu eğitim sistemine konumuza ışık tutacak şekilde kısaca yer verilmiştir. Bu eğitim sisteminden bahsetirken Türk ve İsviçre okul sistemlerindeki bazı farklılıklar meydana çıkmaktadır. Bu durum Türk çocuklarını başarısızlıklarının bir sebebini de ortaya koymaktadır.

İncelememizin ikinci bölümünde Türk çocukların başarı durumları istatistik ve diğer ülkelerin işçi çocuklarıyla sayılarla mukayese edilerek başarısızlığa neden olan problem ve çözüm yollarına yer verilmiştir.

Bu inceleme halen İsviçre'de yaşayan Türk işçi çocuklarını eğitimleri ile ilgili neler yapılabileceğini ortaya çıkarmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İSVİÇRE EĞİTİM SİSTEMİNE GENEL BİR BAKIŞ VE ZÜRİH KANTONU EĞİTİM SİSTEMİ

I. İsviçre Eğitim Sistemine Genel Bakış

İsviçre'de okullarda uygulanacak eğitim konularındaki yetkiler büyük ölçüde kantonlara aittir. Bunun neticesinde 26 adetten ibaret olan Kantonlar arasında eğitim sistemleri farklılık göstermiştir.

Anayasa'nın 27 ve 34 maddeleri ile Federal Devlet'e Kantonlarca yürütülen eğitimin maddi yönden desteklenmesi denetlenmesi ve mesleki eğitim konusunda yasal düzenleme yapma yetkisi verilmiştir.

İsviçre Eğitim Sistemi'nin bazı önemli özelliklerini şöyle sıralayabiliriz.

A. Hukuki ve Politik Yetki

Federal sistemde eğitim politikasını yürütmedeki hak ve ödevler Federal Devlet ile Kantonlar arasında paylaşılmıştır. Federal Devlet, Kantonları denetler mesleki eğitim düzenler, kantonlarda bulunan üniversitelere maddi yönden destek sağlar, ilmi çalışmalara maddi katkıda bulunur ve yabancı ülkelerde bulunan İsviçre okullarını maddeten destekler.

B. Eğitim Politikası ve Eğitim Planlaması

Eğitim politikası ve eğitim planlamasını Federal Devlet ile Kantonlar müştereken yürütürler. Eğitim politikası ve eğitim planlaması konusunda yetkili kuruluşlar şunlardır:

1. Federal Devlet

Mesleki eğitim, bilim dallarıyla ilgili eğitim ve ilmi araştırmalar yapılması konuları Federal Devlet tarafından yürütülmektedir. Ayrıca eğitim ilerletmek için program ve planlar düzenler. Kantonlara maddi yardım ve öğrenci burslarını planlar. Lise olgunluk imtihanlarının yürütülmesini sağlar. İlmi çalışmaları sağlıklı yürütmek için Federal Devlet bünyesinde "İsviçre Bilimsel Çalışmalar Dairesi" (Schweizerische Wissenschaftszrat)

kurulmuştur. Bu kuruluş çalışmalarını "İsviçre Yüksek Okul Konferansı" (Schweizerischen Hochschul Konferenz) teşkilatı ile çalışmalarını müştereken yürütmektedir.¹

Federal Devlet resmi ve özel okulların denetimi konusunda bütün Kantonlar'da yetkilidir.

2.Kantonlar

İsviçre'de eğitim planlaması ve yürütülmesi konusunda Kantonlar geniş çapta yetkilidirler. Mecburi öğretim sahasındaki bütün hak ve yetkiler Kantonlara verilmiştir. Öğrenim planları, eğitim araç ve malzemeleri, okul disiplinleri Kantonların sorumluluğundadır. Eğitim konularında Kanton Parlamentoları, Eğitim Bakanlığı ve Müdürlükleri selahiyetlidir. Mesleki ve iktisadi eğitim konularıyla Kanton Ekonomi ve İktisat Müdürlükleri (Volkswirtschaftsdirektion) ilgilenmektedir. Tarım ile ilgili meslek okullarının eğitim sorumluluğu ise Kanton Tarım Müdürlüğü (Landwirtschaftsdirektionen) veya yetkili dairesine aittir.²

C. Eğitim Araştırmaları ve Geliştirilmesi

İsviçre 18-19 yüzyıllarda eğitim araştırmalarına öncülük yapan ünlü Pedagogların çalışmalarına sahne olmuş bir ülkedir.

Bugün Eğitim araştırma, geliştirme, planlanlama ve danışma kurumları geliştirilmiştir. Bunlardan en önemlisi 1971'de Aarau'da kurulan İsviçre Eğitim Araştırmaları Koordinasyon Merkezidir. (Schweizerische Koordinationsstelle für Bildungsforschung in Aarau.) 1975 yılında İsviçre Eğitim Araştırmaları Topluluğu (Schweizerische Gesellschaft für Bildungsforschung) kurulmuştur. 1988 yılında da İsviçre Eğitim Araştırmaları ve Plan Geliştirilmesi Kuruluşu (Entwicklungsplan der Schweizerischen Bildungsforschung) teşkil edilmiştir.³

D. Okul Sistemi Yapısı

İsviçre okul sisteminin yapısı okul öncesi, ilk okul, orta kademe II ve yüksek öğrenim şeklindedir. Fakat bunlar şekil muhteva ve program bakımından Kantonlara göre değişiklik gösterebilmektedir. Ama genelde bütün kantonlarda esas yapı iskeleti bu şekildedir. Okul sistemi yapısı kısaca şöyle sıralanabilir:

1. OECD .anderexamen Bildungspolitik, Schwiz I, EDK (Schweizerische Konferenz der Kantonalen Erziehungsdirektoren), Bern-89,s.30.
2. OECD .anderexamen Bildungspolitik, Schwiz I, (EDK) , Bern.89, S.24
3. A.G.E. S.24

1. Okul Öncesi (Vorshule)

Okul öncesinde çocuk yuvaları ve Ana Okulları (Kindergarten) vardır. Çocuk yuvalarına 7 haftalıktan itibaren çocuklar alınabilir. Ana okullarına 4 yaşını bitirmiş çocuklar alınır ve mecburi okul çağına kadar devam edilebilir.

2. İlk ve Orta Kademe I (Primarstufe I) (Mecburi Eğitim)

İsviçre'de mecburi öğretim çocuğun 6 yaşını doldurması ile başlamakta ve 9 yıl devam etmektedir. Mecburi öğretim ilk kademesi ve orta dönem I olarak iki kısma ayrılmaktadır. Mecburi öğretim ilk kademe ve çoğu kantonlarda 6 yıldır. Orta kademe I genelinde 3 yıldır.

3. Orta Kademe II (Sekundarstufe II)

Mecburi eğitimden sonra devam edilen lise ve meslek okullarını kapsamaktadır. Gençlerin % 90'dan fazlası bu eğitim kademesine devam etmektedirler. Bu eğitim kademesinin süresi devam edilen okulların cinsine göre 2 yıldan 4 yıla kadar devam etmektedir.⁴ Genellikle gençler bu eğitim kademesini bitirerek meslek sahibi olmakta ve hayata atılabilmektedirler.⁵

4. Yüksek Öğrenim (Tertiarstufe)

Çeşitli tip ve şekillerde Meslek Yüksek Okulları vardır. Öğrenim süreleri 3-4 yıldır. Üniversite bünyesinde çeşitli Fakülteler ve Yüksek Okullar bulunmaktadır. Lise'yi (Gymnasium) bitirenler Üniversite veya Teknik Yüksek Okullara girmektedirler.

4. OECD Landerexamen Bildungspolitik, Schweiz I, Schweizerische Konferenz der Kantonalen Erziehungsdirektoren, EDK-Bern-1989, s.20.

5 a.g.e. s.20

II. ZÜRİH KANTONU EĞİTİM SİSTEMİ

İsviçre Anayasa'sının 3. maddesiyle eğitimin birçok yönleri Kantonlara bırakıldığından 26 kanton arasında uygulamada eğitim farklılıkları olmuştur. Özellikle mecburi eğitim sahasındaki hak ve yetkiler Kantonlara verildiğinden daha çok farklılıklar bu eğitim kademesinde görülmektedir. Bu nedenle Zürih Kantonu'nda diğer kantonlardan farklı bir eğitim sistemi oluşmuştur.

A. Zürih Kantonu Eğitim İdari Teşkilatı

Zürih Kantonu'nda Eğitim İdari Teşkilatı; Mantıka Okul Yöneticiliği (Gemein-
deschulpflege), Bölge Okul Yöneticiliği (Bezirksschulpflege), Eğitim Müdürlüğü (Erzie-
hungsdirektöon), Eğitim Meclisi (Erziehungsrat), Öğretmenler'den ibarettir. En yüksek
eğitim idari birimi Kanton Eğitim Meclisi'dir.

B. Zürih Kantonu Okul Sistemi (Eğitim Kademeleri)

Zürih Kantonunda eğitim kademeleri okul öncesi, mecburi eğitim, (ilk-Primars-
chule ve Orta- Sekundarstufe I), Lise (Sekundarsufe II) ve Yüksek Öğrenim'den ibarettir.

1. Okul Öncesi

a. Yuva (Kinderkrippe)

Yuvalar özel kuruluşlardır. Bu kuruluş her yerde yoktur. Çocukların yuvalara git-
meye mecburiyeti olmadığı gibi yuvaların da her çocuğu kabul etmeye mecburiyeti yok-
tur. Yuvalara 7 haftalıktan beş buçuk yaşma kadar yavrular alınır.

b. Ana Okulu (Kindergarten)

Ana okulları mahalii idarelerce (Geinde) yürütülür. 4 yaşını ikmal etmiş kız ve er-
kek çocuklar Ana Okuluna kayıt olabiliirler. Ana okulları ücretsizdir. Çocuklar ana okul-
larına iki yıl boyunca haftada 20 saat devam ederler. Ana okula gitmek isteğe bağlıdır.

Ana okullarının görevi okuia gidecek yavrulara okul öncesi hazırlığı yapmak, ai-
lelerin verdiği terbiyeye ilaveten çocuğun ruhi ve bedeni gelişmesini kuvvetlendirmektir.

2. İlkokul (Primarschule)= Mecburi Eğitim Alt ve Orta Kademe

İlkokul 6 yıtr. Alt kademe ve orta kademe olarak ikiye ayrılır. Alt kademe 1-3 sınıflar, orta kademe 4-6 sınıflardır. Alt kademede daha çok yarı sınıf sistemi olarak çalışılmaktadır. 6. yaşını bitirmiş olan her çocuk yabancılar da dahil okula gitmek mecburiyetindedirler. 6. sınıfta olan her öğrenci okul bitiminden yaklaşık iki ay önce aldığı ara karnesi notları derecesine göre üst kademe okul tiplerine seçilir.

3. Ortaokul (Oberstufe) ve Giriş Şartları

İlk 6. sınıf olan her öğrenci okul yılı bitiminden iki ay önce aldığı ara karnesindeki notların derecelerine göre öğrenciler gruplandırılır ve okul kalitelerine göre kayıtları yapılır. Ortalama geçiş notu ortalaması Almanca ve Matematik notlarının ikiye bölünmesi ile elde edilir.

Öğrencilerin başarı durumlarına göre girebileceği ortaokul tipleri şunlardır:

a. Lise Alt kademe (Gymnasium I,A,B, veya D Tipi)

Bu okul tipine en başarılı öğrenciler seçilmektedir. Kayıt etmede ilkokul 6. sınıftaki Almanca ve Matematik notlarının yüksekliği göz önünde bulundurulur. Ayrıca Almanca ve Matematik derslerinden giriş imtihanını kazanmak lazımdır. Burasını bitirenler en iyi lise ve meslek okullarına gitme şansına sahiptirler. Yabancı çocukları dil zayıflığı nedeniyle bu okul tipine girmede yerli öğrencilere nispetle daha az şanslılardır. Bu liselerin esas amacı yüksek öğrenime öğrenci hazırlamaktır. Çeşitleri şunlardır.

A Tipi Lise : Latince, Yunanca, ve en az bir batı dili

B Tipi Lise : Latince yanında iki batı dili

D Tipi Lise : 2 yıl Latince ve en az üç dil okutulan liselerdir.

b. Sekundarschule

İyi kalite ve kabileyette çalışkan öğrencilerin devam ettiği okul tipidir. İlkokul 6. sınıf ara karnesinde not ortalaması en az 4,5 olan öğrenciler imtihansız alınırlar. Bu okulun gayesi kabiliyetli çocuklara iyi bir eğitim vererek mesleklere ön hazırlık yapmak veya liselere öğrenci hazırlamaktır.

c. Realschule

Bu okul tipine ilkokul 6. sınıf ara karnesinde not ortalaması 3,5 ve 4,4 arası olanlar alınır. Bu notlara sahip olanlar imtihansız alınır. Bu okulun amacı genel eğitim ve meslek öğrenimine ön hazırlık yapmaktır.

d. Oberschule

İlkokul 6. sınıf ara karnesinde not ortalaması 3,4 ve aşağı olan öğrencilerin kayıtları bu okullara yapılır. İlkokulda zayıf olan öğrencilerin kayıt olduğu kalite yönünden en düşük okul tipidir. Bu okul tipinin gayesi ilkokulda görülmüş olan derslerin pekiştirilmesi, genel eğitimin yapılması, basit olan mesleklere ön hazırlık yapmaktır.

4. Özel Sınıflar (Sonderschule-Sonderklassen)

Zürich kantonunda mecburi eğitim süresince normal sınıfların yanı sıra altı tip özel sınıf vardır. Bu sınıflar çeşitli şekillerde engelli ve özürlü çocuklar içindir. Bu özel sınıflar ve özellikleri şunlardır:

a. Özel A Sınıfı

Okula henüz yeni başlayan ve I. Sınıf derslerini takibe hazır olmayan, belli bir konuya dikkatlerini henüz toplayamayan ya da dersle oyunu birbirinden ayırmayan çocuklar içindir. Özel A sınıfı iki yıl sürelidir.

b. Özel B Sınıfı

Yaşıtlarına göre zeka bakımından geri olan ve okulda yeterli başarıyı göstermeyen zayıf yetenekli çocuklar içindir. Durumlarında düzelme görülenlerin normal sınıflara geçişleri mümkündür.

c. Özel C Sınıfı

Zeka bakımından normal fakat işitme ve konuşma bakımından özürlü çocuklar içindir. Normal sınıflardaki dersler ve not sistemi uygulanır. Konuşma özürlü çocukların bu özürleri konuşma tedavisi uzmanı (Logoped) tarafından giderilmeye çalışılır.

d. Özel D Sınıfı

Zeka bakımından normal, fakat öğrenim ve davranış güçlükleri olan tedirgin, saldırgan, ürkek yada tutuk olan çocuklar içindir. Normal sınıflardaki dersler ve not sistemi uygulanır.

e. Özel E Sınıfı

Dil bilmeyen yabancı çocuklar içindir. Çocuklar normal ders programını izleyebilecek kadar Almanca öğrenince normal sınıfa geçer. Bu hazırlık sınıfı genelde bir yıldır. Çocuğun durumuna göre uzatılabilir.

f. Özel Pedagoji Sağlık Okullu (Heilpädagogische Sonderschule)

Zekaca geri kalmış yada sınıfa gidemeyecek kadar bedeni özürülüler.

5. Liseler (Ortaöğretim II. Kademe Sekundarstufe II) içindir.

Liseler kabiliyetli en iyi çocukları okul not ortalamalarının gözönünde bulundurarak Sekundarklasse'lerin 2 veya 3 sınıflarından almaktadır. Başlıca tipleri şunlardır.

- a. Lise A Tipi : Yabancı dil ağırlıklı (Latince, Yunanca, İbranice.)
- b. Lise B Tipi : Latince yanında iki batı dili .
- c. Lise C Tipi : Matematik ve tabii bilimler ağırlıklı
- d. Lise D Tipi : En az modern yabancı dil okutulur.
- e. Lise E Tipi : Ekonomi ve sosyal ilimler ağırlıklı.
- f. Öğretmen Liseleri : Öğretmen yetiştiren okullara ön hazırlık veren okullardır.
- g. Ticaret Liseleri : Ticari bilgileri ihtiva eden program ağırlıklıdır.

6. Mesleki Eğitim

Federal mesleki eğitim kanununa göre düzenlenmiştir. Okul kalitelerine göre alınır. Dual sistem içinde teorik ve pratik olarak yürütülür. Meslek çeşidi 300'dür. 2-4 yıldır. Çeşitli meslek yüksek okulları vardır. Mesleki eğitimin amaçları Federal Mesleki Eğitim Kanunda kısaca şöyle belirtilmiştir.

Genel eğitim düzeyini yükseltmek, ilerideki mesleki ve tekamül eğitimlerine temel oluşturmak.

Öğrenciye bir mesleğin icrası için gerekli beceri ve bilgileri kazandırmak, kişinin sorumluluk duygusunu geliştirmek.

7. Yüksek Öğrenim (Tertiarstufe)

Federal Eğitim ve Bilim Dairesine bağlıdır. Öğrenim süresi 3-4 yıldır. (Bundesamt für Bildung und Wissenschaft, BBW)

Yabancılar İçin Milli Kültür ve Dil Dersleri.

Yabancılar İçin Milli Kültür ve Dil Dersleri haftada 2-4 saat ders müfredatı dışındadır. Devam mecburiyeti yoktur.

İKİNCİ BÖLÜM

ZÜRİH KANTONUNDA TÜRK ÇOCUKLARININ EĞİTİMİ, PROMLEMLERİ VE ÇÜZÜM YOLLARI

I. TÜRK ÇOCUKLARININ EĞİTİM DURUMLARI

Zürih Kantonunda Türk işçi çocuklarının eğitim problemlerine daha iyi ışık tutması bakımından istatistiki bilgilerle başarı durumlarının ortaya konması gerekmektedir. Bu nedenle Türk çocuklarının genel olarak okullara dağılımlarını ve başarı durumlarını rakamla belirtmek durumundayız.

A. Türk Çocuklarının Eğitim Durumlarıyla İlgili İstatistikler

1. Zürih Kantonu Okul Kademelerine Göre Dağılımları (1989 / 90)

Okul Kademe	Toplam Öğrenci	Türkler
Okul öncesi (Vorschule)	23300	560
Mesburi Eğitim (Obligatorische Schuli)	108685	2243
İlk kademe (Primarstufe)	74769	1682
Normal İlkokul (Normallehrplan)	68775	1337
Özel Eğitim (Mit Besendem Lehrplan)	5994	345
İkinci Kademe (Sekundarstufe I)	33916	345
Temel Eğitim (Grundansprüche)	13626	408
Yaygın Eğitim (Erweiterte Ansprüche)	19921	153
Elemesiz (Ohne Selektion)	369	—
Mecburi Eğitim Sonrası (NACHOBLIGATOR.)	66184	419
İkinci Kademe (Sekundarstufe II)	50514	387
Liseler (Maturitätsschulen)	8534	21
Liseler Eğitimi (Diplommittelschulen)	1021	—
Meslek Eğitimi (Berufsausbildung)	40955	366
Üniversite Harici Yüksek Öğrenim	15674	32
Yabancı Programlar (Ausländerpogram)	1107	5
Genel Toplam	199356	3227

1989/90 öğretim yılı kış s0mestirisinde Z0r0ih 0niversitesinde bulunan T0rk 0ğrencilerin 50'si erkek, 14'0 k0z olmak 0zere toplam sayısı 64'd0r. Bunlardan 42'si liseyi T0rkiye'de bitirenler, 22'si Avrupa'da bitirenlerdir.⁴

2. Mecburi Eğitim 0st Kademede (7-9 sınıf) Okul Kalitelerine ve Diğer Yabancı-lara g0re Miktarı (1989/90)

Yabancıların temel eğitim 0st kademede (7-9 sınıf) okul kalitelerine g0re dağılımı aşağıya 0ıkarılmıştır.⁵

<u>0lke</u>	<u>Sek. Schule</u>	<u>Realschule</u>	<u>Oberschule</u>	<u>Lise</u>	<u>Toplam</u>
Al./Avusturya	235 %43.6	137 %25.4	19 %3.5	147 %27.3	538
Fransa	10 %52.6	4 %21	—%	5 %26.3	19
İtalya	845 %29.4	1541%53.7	348 %12.1	132 %4.6	2866
İspanya	203 %37.1	254 %46.5	51 %9.3	38 %6.9	546
Yugoslavya	266 %33.7	342 %43.4	133 %16	846 %5.8	787
Yunanistan	64 %33	92 %47.4	14 %7.2	24 %12.3	194
T0rkiye	130 %25	270 %52.1	97 %18.7	21 %4.05	518
Portekiz	23 %25	47 %51.1	21 %22.8	1 %1	92
Diğerleri	326 %40.3	285 %35.5	40 %5	154 %19.2	807
Genel Toplam	2102	2974	723	568	6367

Tabloda hepsi 7-9 sınıf olan bu okul tipleri 0ğrenci başarısına g0re kalite kategorilerine ayrılmıştır. Tabloda temel eğitim 0st kademede en 0ok 0ğrencininin İtalya'ya, sırasıyla Yugoslavya, Avusturya, İspanya ve beşinci sırada T0rkiye'yi g0rmekteyiz. T0rk 0ocuklarının en kaliteli okul olan Lise'de en az sayıda 21 olarak g0rmekteyiz. Lisede %4, Sekundar tipi kaliteli okulda % 25 oranla 7. sırada yer alırken başarı bakımından en gerilerde yer aldığı g0r0lmektedir. Kalite y0n0nden 00nc0 sırada yer alan Real tipi okulda % 52 oranla en başta yer alırken gene kalite y0n0nden d0rd0nc0 sırada yer alan Ober'de % 18.7 ile Portekiz'den sonra en başlarda yer almaktadır.

4. Bundesamt f0r Statistik, Sektion Schul und Berufsbildung, Sch0ler des Kantons Z0r0ich nach Schulstufe und Charakter der Schule, Bern-1989/90, s.1

5. Erziehungsdirektion des Kantons Z0r0ich, Schulstatistik, 1989, s.11

3. Lise Çeşitlerine Göre Dağılımları ve Yabancılarla Mukayesesi

Ülke	Dil Ağırlıklı	Edebiyat	Mat-Fen	Öğren.	Diplom?	Toplam
	Neuspr. Gymn.	Literar	MNG-GW	Leherer	Schulen	
Al./Avus.	48	115	68	20	23	820
Fransa	1	4	6	—	—	32
İtalya	77	66	70	6	35	254
İspanya	21	13	17	1	4	56
Yugoslavya	11	31	10	—	10	62
Yunanistan	4	15	6	—	4	29
Türkiye	1	7	11	—	1	20
Portekiz	—	—	—	—	—	—
Diğerleri	<u>37</u>	<u>55</u>	<u>61</u>	<u>9</u>	<u>10</u>	<u>172</u>
Genel Toplam	200	306	249	36	87	878

Portekiz'in Lise'lerde hiç öğrencisi görülmemektedir. Türkler mecburi öğretimde yabancılar arasında sayıca üçüncü sırayı alırken Lise'lerde 20 öğrenciyle 7. sırayı alarak en başarısız durumda görülmektedir. Türk öğrencilerin meslek okullarındaki dağılımları aşağıya çıkarılmıştır:

Ülke	Meslek Okullarındaki sayısı
Al./Avusturya	820
Fransa	32
İtalya	3541
İspanya	518
Yugoslavya	496
Yunanistan	146
Türkiye	340
Portekiz	63
Diğerleri	<u>655</u>
T o p l a m	6611

Mecburi eğitimde sayı itibariyle üçüncü sırayı alan Türk çocukları meslek eğitiminde sayıca beşinci sıraya düşmektedir. Bu da eğitim kademelerine doğru yükseldikçe başarılarının azaldığını göstermektedir.

4. Türkçe Türk Kültürü Derslerine Devam Edenlerin Sayıları ve Diğer Yabancılara Göre Durum

Türkçe Türk Kültürü Derslerine yalnız mecburi eğitim kademesindeki öğrenciler devam etmektedirler. Bu derslere devam eden yabancıların sayı ve oranları aşağıya çıkarılmıştır.

Ülke	Bütün Zürih Kantonu			Yalnız Zürih Şihri	
	Toplam Öğr.	Kursa Katılan	%	Toplam Öğr	Katılan Yüzde
İtalya					
İlk Kademe	4760	2410	%51	1120	660 %59
Üst Kademe	3160	1640	%52	850	320 %38
Yugoslavya	4010	590	%15	1400	260 %19
İspanya	1930	1050	%55	1030	480 %47
Yunanistan	510	480	%94	320	370 %—
Türkiye	2310	1140	%49	570	150 %26
Portekiz	630	270	%43	340	160 %47

Tabloyu incelediğimizde yabancı çocukların dil ve kültür derslerine ancak % 51'inin girdiğini görmekteyiz. Mecburi eğitimdeki Türk çocuklarının ise Zürih Kantonu genelinde Türkçe ve Türk Kültürü derslerine girenlerin oranı % 49 olmasına rağmen Zürih şehrinde bu oran % 26'ya düşmektedir. Bu sayılar nispetinde organizasyon, teşvik, velilerin istekleri ve öğretmen ihtiyacı önemli roller oynamaktadırlar.

B. Başarı Durumları

Burada Türk çocuklarının başarı durumları sırasıyla çeşitli yönlerden ele alınacaktır.

1. Temel Eğitim Üst Kademe (7-9 sınıflar) başarı Durumları (Lise, Sekundar, Real ve Ober Okulları)

İlkokul 6. sınıftaki başarı ve kabiliyet durumlarına göre temel eğitim üst kademe çocuklar, okul kalitelerine uygun şekilde sınıflandırılmaktadır. Dolayısıyla Türk işçi çocuklarının okul kalitelerine göre dağılımları başarı durumlarını açıkça yansıtmaktadır.

a. Diğer Ülkeler Arasında Başarı Durumları

Yapılan araştırmada 1987-1988 öğretim yılında öğrencilerin ülke ve okul tiplerine göre başarı yüzdeleri şu şekildedir. 7 Her 100 öğrenciye göre oranları

	Lise Mittelsehnle	Sekundar Ok. Sekundarschule	Real Ok. Realschule	Ober Ok. Oberschule	Özel S. Sonderklassen
İsviçre	%14.7	%49.3	%31.8	%3.11	%1.3
Yabancılar	%8.9	%33.7	%43.8	%9.5	%4.1
Alman	%27.7	%45.6	%24.6	%2.0	%0.2
Avusturyalı	%16.9	%47.8	%30.8	%3.5	%1.0
Franstz	%19.4	%51.6	%25.8	—	%3.2
İtalyan	%4.3	%29.8	%51.0	%10.7	%4.2
İspanyol	%6.5	%34.0	%42.6	%10.2	%6.7
Yugoslavyalı	%8.8	%38.9	%40.4	%9.1	%2.9
Yunanıstanlı	%13.0	%32.1	%47.0	%5.6	%2.3
Türk	%2.6	%39.0	%32.1	%6.8	%4.9

Tabloyu incelediğimizde en kaliteli okul tipi olan Lise'de %2,6 oranla Türk işçi çocuklarının diğer milletlere göre en son sırada yer almaktadır. Kalite itibariyle ikinci sırada olan Sekundar tipi okulda gene Türk Çocuklarımızın % 25.9 oranla en son sırada bulunmaktadır. Üçüncü kalitede olan Real tipi okulda Türk işçi çocukları %47.4 ile baş sırada, okul kalitesi yönünden dördüncü sırada yer alan Ober tipi okulda ise Türk çocukları %17.2 oranla yine en başta yer almaktadır. Yani Türk işçi çocukları kalite yönünden en üst düzeyde yer alan ilk iki okulda diğer milletler arasında en sonuncu sırayla ve kalite yönünden üçüncü-dördüncü sırada olan okullarda da en baştaki sıralarla en başarısız durumda bulunmaktadır. Diğer bir açıdan bakıldığında okul kalitesi bakımından üçüncü sırada yer alan Real tipi okulda Türk işçi çocuklarımızın yoğunlaştığını görmekteyiz. En kaliteli olan lise'de en az olarak yer aldığı görülmektedir.

b. Yıllara Göre Başarı Durumları (Son 9 Yıl)

Yıllar	Sekundarschule	Realschule	Oberschule	Toplam
1981/82	71 %27.3	122 %46.9	67 %25.8	260
1982/83	74 %25.6	140 %48.6	74 %25.7	288
1983/84	62 %17.6	199 %56.4	92 %26.1	353
1984/85	99 %23.7	223 %53.3	96 %23.0	418
1985/86	121 %26.1	261 %56.4	81 %17.5	463
1986/87	113 %28.0	254 %53.5	87 %18.3	474
1987/88	142 %30.2	260 %55.4	94 %20.0	469
1988/89	130 %25.3	281 %54.7	102 %19.8	513
1989/90	97 %19.5	270 %54.3	130 %26.1	497

Bu tabloda her okul tipindeki oranların yıllara göre artışlarındaki farklar ve kaliteli okul tipiyle kalitesiz okullar arasındaki oran farklılıkları Türk çocuklarının 9 yıl içerisindeki başarı grafiğini ortaya koymaktadır. Kaliteli okul tipi görülen Sekundarschule'de 1981/82 yılında öğrenci oranı % 27.3 iken bu oran 1989/90 yılında % 19.5 ile aradaki diğer yıllara göre de en düşük seviyede kalmıştır. Yani 9 yıl içinde Türk işçi çocuklarının sayı ve oranlarının düşüş göstermesi başarıda geriye doğru gidişin göstergesidir.

Kalite bakımından orta seviyede olan Real tipi okulda Türk işçi çocuklarının yıllara göre biraz artış göstermişlerdir. 1981/82 eğitim yılında oranları %49.9 iken bu oran 1989/90 eğitim yılında % 54.3 seviyesine çıkmıştır. Bu da Türk işçi çocuklarının eğitimdeki başarı seviyesinin en kaliteli okul tipinden daha az kaliteliye doğru artışını Sekundar'da olması gerekirdi.

Kalite bakımından daha düşük seviyede olan Ober tipi okulda 1981/82 eğitim yılında Türk çocuklarının oranı %25.8 iken bu oran 1989/90 yılında %26.1 olarak büyük bir artış farklılığı göstermemiştir. Yalnız 1985/86 eğitim yılında %17.5 ile en düşük seviyede kalarak arışı Türk çocuklarının lehine Real ve Sekundar'da olmuştur.

2. Özel Sınıflardaki (Sanderklassen) Durumları

Zürich Kantonunda mecburi eğitim süresince normal sınıfların yanı sıra çeşitli özürleri nedeniyle normal sınıflardaki dersleri takip edemeyen çocuklar için özel sınıfların (Sonderklassen) bulunduğunu okul sistemini incelerken belirtmiştik.

Temel eğitim üst kademe 1987/88 eğitim yılında yabancıların okul kalitelerine göre dağılım oranlarını incelediğimizde Türk işçi çocuklarının özel sınıflardaki oranlarının en yüksek seviyede olduğunu görmekteyiz.⁸ (Her Yüz Öğrenci)

Ülke	Lise	Sekundar Ok.	Real Ok.	Ober	özel Sınıf (sonnder)
Almanya	%27.7	%45.6	%24.6	%2.0	%0.2
Avusturya	%16.9	%47.8	%30.8	%3.5	%1.0
Fransız	%19.4	%51.6	%25.8	%0.0	%3.2
İtalyan	%4.3	%29.8	%51.0	%10.7	%4.2
İspanya	%6.5	%34.0	%42.6	%10.2	%6.7
Yugoslavya	%8.8	%38.9	%40.4	%9.1	%2.9
Yunanistan	%13.0	%32.1	%47.0	%5.6	%2.3
Türkiye	%2.6	%25.0	%47.1	%17.3	%6.9
Diğerleri	%17.2	%39.0	%32.1	%6.8	%4.9

Tabloda Türk işçi çocuklarının oranlarının diğer yabancılar arasında %6.9 ile özel sınıflarda en fazla olduğunu görmekteyiz. Tabloda özel sınıflarda oranları en düşük olan ülke çocuklarının en kaliteli okul tip olan Lise'de en yüksek oranda buldukları

8. Schul Statistik, Erziehungsdirektion des Kantons Zürich, 1987/88, s.7

görülmektedir. Bu nedenle özel sınıflarda % 6.9 oranla yabancılar arasında en yüksek nispete olan Türk çocukları en kaliteli okul tipi Lise'de %2.6 oranla en düşük seviyededirler. Bu durumda diğer yabancılar arasında en başarısız görülmektedir.

3. Lise ve meslek okullarındaki Başarı Durumları

Zürih Kantonunda Sekundar tipi okuldan sonra 10. sınıftan itibaren muhtelif tip liselere giden toplam öğrenci sayısı 1989 yılı itibariyle sadece 20 dir. Meslek okullarına devam eden öğrenci sayısı ise toplam 340 dir.⁹ Türk öğrencilerin lise ve meslek okullarındaki bu sayıları diğer yabancılarla mukayese edildiği zaman oranlarının gerilerde kaldığını görmekteyiz.

<u>Yabancılar</u>	<u>Temel Eğitim</u>	<u>Lise</u>	<u>Meslek Okulları</u>
Toplam Yabancı	20550	421	5104
İtalyan	8282 % 40.3	254 % 60.33	3541 % 69.37
Yugoslav	3345 % 16.27	62 % 14.72	496 % 9.71
Türk	2110 % 10.26	20 % 4.75	340 % 6.66
İspanyol	1903 % 9.26	56 % 13.30	518 % 10.14
Yunan	543 % 2.64	29 % 6.88	146 % 2.86
Portekiz	522 % 2.54	— —	63 % 1.23

Tablo incelendiğinde Türk öğrencilerin Temel Eğitimde diğer yabancılar arasında sayı ve oran bakımından 2110 (% 10.26) ile İtalyan ve Yugoslav'lardan sonra üçüncü sıradaya yer alırken Lise'de 20 (% 4.75) ile beşinci sıraya düştiklerini görürüz. Meslek okullarında ise 340 (%6, 66) ile dördüncü sırada oldukları görülmektedir. Böylece eğitim kademeleri yükseldikçe Türk öğrencilerin diğer yabancılar göre sayı ve oranlarının azalmasıyla yabancılar arasında daha az başarılı olduklarını müşahade etmekteyiz.

Diğer taraf 1988/89 eğitim yılında İsviçre genelinde 16-19 yaş grubundaki 4665 gencimizden toplam 1401'nin eğitimde bulunduğu, yani eğitimde bulunanların bu yaş grubu içerisindeki oranının % 30 olduğu görülmektedir.

4. Yüksek Öğrenimdeki Durumları (1989/90 Kış Sömestrisi)

İsviçre'de yüksek öğrenimde bulunan yerli ve yabancı tüm öğrencilerin toplam sayısı 83277'dir. Yabancıların ise toplam sayısı 15250 dir. Bütün yabancılar içinde yüksek öğrenimdeki Türk öğrencilerin sayısı ise 208 dir. Sadece Zürih Kantonunuda yüksek öğrenimde bulunan Türk öğrencilerin sayısı ise 96 dir.¹⁰

9. Schul Statistik, Erziehungsdirektion des Kantons Zürich, 1987/88, s.7.

10. Bu istatistiki bilgiler İsviçre Federal İstatistik Dairesi tarafından gönderilmiştir. (İstatistik yapam tarihi :22.6.1990)

Zürih'te bulunuan Üniversite ve Federal Teknik Yüksek Okul'a (ETH) bütün Avrupa ve Türkiye Liselerinden mezun olan Türkler girebildiğinden Zürih Üniversitesinde bulunan öğrencilerin Avrupa ve Türkiye'deki bitirdikleri Lise'ye göre aşağıdaki dağılımı bize Türk işçi çocuklarının yüksek öğrenimdeki sayılarının çok az olduğu konusunda fikir vermektedir¹¹.

Lise'yi Türkiye'de bitirenler : 42

Lise'yi Avrupa'da bitirenler : 22

Toplam 64

5. Türkçe Türk Kültürü Derslerinde Verimlilik Durumu

Türkçe-Türk Kültürü Dernekleri Türk çocuklarına Türk öğretmenler tarafından haftada 2-4 saat arasında verilmektedir. Bu dersler yalnız 9 yıllık mecburi eğitim kademelerindeki öğrencilere verilmekte olup diğerlerine verilmemektedir. Ayrıca mecburi eğitimdeki çocuklara Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi branş öğretmenleri tarafından verilmektedir.

İsviçre genelinde (1989/90 öğretim yılı itibariyle) mecburi eğitim çağındaki öğrencilerin ancak % 24.75'i Türkçe-Türk Kültürü derslerine devam etmektedirler. Geriye kalan % 74.25 lik bölümü bu derslerden mahrumdurlar. Böylesine büyük bir kesim kendi dil ve kültürlerine ancak ailelerinden aldıkları kadarıyla sahiptirler. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerine 1989/90 öğretim yılı itibariyle devam edenlerin sayısı ise 1412 dir. Bu da mecburi eğitimdeki toplam Türk öğrencinin % 12.69 una tekabül etmektedir¹².

İsviçre genelinde Türk çocuklarının ancak % 24.75 inin, Zürih Kantonunda ise % 49 unun Türkçe ve Türk Kültürü Derslerine devam etmelerin büyük bir çoğunluğun kendi dil ve kültürlerinden mahrum kaldığını ortaya koymaktadır. Bu devamsızlığın en mühim sebepleri bu derslerdir. Okullarda zorunlu ders olarak okutulmaması, normal ders programlarının dışında yer alması, okul kalitelerine öğrenci seçiminde programlarının dışında yer alması, okul kalitelerine öğrenci seciminde esas alan not ortalamasına bu derslerin notlarının tesir etmesi, velilerin ilgisizliği ve bazılarının da her iki programın ağır olacağı düşüncesiyle çocuğunu bu ders programları yükü altına sokmak istemeyişi, Koordinasyon yetersizliği, öğretmen yetersizliği gibi hususlardır.

6. İsviçre Genelinde Bir Değerlendirme

1978/79 - 1988/89 eğitim yıllarında özel eğitime (Sonderschule) tabi İsviçre ve yabancıların sayı ve oranları şöyledir.¹³

11. Bu İstatistiki bilgi Zürih Kantonu Eğitim Müdürlüğü tarafından 18.12. 1990 tarihli yazı ekinde gönderilmiştir.

12. Zürüh Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliği 1989, Yılı Yıllık Faaliyet Raporu. S.7

13. Ryter, bernhard, Auslander in der/gemeinde, Basel-1989, s.17

Devletler	Sayılar		Mecburi Eğitimdekilere göre Yüzdesi	
	1978/79 - 1988/89		1978/79 - 1988/89	
İsviçre	29945	23010	% 4.0	% 4.0
Yabancılar	8926	11144	% 6.2	% 9.1
İtalyan	5247	3921	% 6.9	% 8.2
İspanyol	979	1373	% 8.1	% 8.8
Yugoslav	115	1468	% 5.1	% 12.9
Yunan	40	70	% 4.9	% 5.8
Türk	352	1730	% 13.3	% 17.5
Alman				
Avusturyalı	1105	518	% 3.8	% 4.6
Portekizli	—	975	—	12.6

Tabloyu incelediğimizde mecburi eğitimdeki İsviçre'li her yüz öğrenciden 1978/79 öğretim yılında 4 ünün özel eğitimde olduğunu ve 1988/89 öğretim yılında bu sayının değişmeyerek aynı oranda kaldığını görmekteyiz. Türklerin ise özel eğitimdeki oranlarının 1978/79 yılında %13.3 olduğu halde 1988/89 eğitim yılında % 17.5 gibi yüksek bir orana yükselerek % 4.2 nispetinde menfi bir artış olduğu görülmektedir. Üstelik her iki eğitim yılında da özel okullarda yabancılar arasında en yüksek oranda buldukları tabloda açıkça görülmektedir. Böylece Türk öğrenciler yıllar geçtikçe oran itibarıyla özel sınıflarda artış gösterdikleri gibi diğer yabancılar göre de en yüksek nispetlerde olarak aleyhte bir gelişme göstermişlerdir.

İsviçre ve yabancıların İsviçre genelindeki lise, meslek okulu ve kısaltılmış mesleki eğitimdeki 1988/89 öğretim yılı sayı ve oranları aşağıya çıkarılmıştır.¹⁴

Milletler	Liseler	Kısaltılmış		
		Meslek Okulları	Mesleki Eğt.	16-19 Yaş Sa.
Toplam	66438 %100	233217 %100	2687 %100	364900 % 100
İsviçreli	58025 % 86.3	201617 % 86.5	2047 % 76.2	303900 % 83.3
Yabancılar	8413 % 12.7	31600 % 13.5	640 %23.8	61000 % 16.7
İtalyan	2392 % 3.6	16277 % 7.0	318 % 11.8	26630 % 7.3
İspanyol	705 % 1.1	3412 % 1.5	72 % 2.7	6258 % 1.7
Yugoslav	241 % 0.4	1134 % 0.5	53 % 2.00	5472 %1.5
Yunan	95 % 0.1	310 % 0.1	1 % 0.0	574 % 0.2
Türk	127 % 0.2	1175 % 0.5	80 % 3.0	454 % 1.2
Alman				
Avusturyalı	2276 % 3.4	4773 % 2.0	39 % 1.5	6829 % 1.9
Fransız				
Portekiz	123 % 0.2	759 %0.3	22 % 0.8	2366 % 0.6

14. Ryter, Bernhard, *Auslander in der Gemeinde, Basel-1989, S.18*

Türk çocukları 16-19 yaş arası sayısı 4540 dır. Bu sayı toplam yabancıların % 1.2 sidir. Bu 4540 Türk gencinden ancak 1382 si eğitimdedir. Geriye kalan 3158 imecburi eğitimden sonra eğitim dışı kalıp boşta veya iş hayatına girmişlerdir. Kaliteli okul tipi olan liselerde Türk öğrencilerin İsviçre geneline göre oranları %0.2 dir. meslek okullarında %0.5oranda bulunmaları yanında Kısaltılmış Meslek Eğitiminde bulunanların diğerlerine göre oranı %1.5 tur. Buna göre tablodaki rakam ve oranlar Türk işçi çocuklarının mecburi eğitimden sonra eğitimi bırakarak kısa yoldan para kazanma yolunu tercih ettiklerini vurgulamaktadır.

C. İstatistik ve Başarı Grafiklerinden Çıkan Sonuç

İstatistik ve başarı grafiklerinin incelenmesi neticesinde şu hususlar ortaya çıkmıştır.

Türk işçi çocuklarını okullardaki başarıları diğer yabancılara göre geridir.

Türk işçi çocuklarını kaliteli okullardaki oranları diğer yabancılara göre düşüktür.

Eğitim kademeleri yükseldikçe Türk işçi çocuklarının oranları diğer yabancılara göre daha fazla düşüş göstermektedir.

Özel eğitim kurumlarında (Sonderschule) Türk işçi çocuklarının sayı ve oranları diğer milletlere göre yüksektir.

Mecburi eğitimden sonra Türk işçi çocukları eğitim dışı kalarak büyük bir çoğunlukla para kazanma yolunun tercihini yapmaktadır.

Türk işçi çocuklarının mecburi eğitimde kaliteli okullardan mezun olamadıklarından iyi meslek seçme, liselere gitme ve yüksek öğrenime girme şansları azdır.

Türk işçi çocukları Türkçe ve Türk Kültürü derslerine yeterince rağbet etmemektedirler.

II. BAŞARISIZLIĞA NEDEN OLAN BAZI PROBLEMLER VE ÇÖZÜM YOLLARI

Türk çocuklarının okul başarısızlıklarının nedenleri çok yönlü olup çözümleri de kapsamlı ve muhtelif tedbirlerin alınması ölçüsünde sağlanabilir.

Yurtdışındaki işçilerimizin mesleleriyle ilgilenerek ve hal çareleri getirip tedbirler geliştirecek güçte ve hacimde bir teşkilatın olmaması da, işçilerimizi bir anlamda kaderleriyle başbaşa bırakması çocukların eğitiminde de başarısızlığa yol açmıştır. Eğitim sahasında Zürih Kantonundaki Türk çocuklarının başarısızlığına neden olan bir çok problemlerinin bazılarını kısaca ele alalım.

A. Sosyo - Kültürel Problemler Açısından

Yabancılar sorunu, bir kültürel olgudur. Ve sosyal çevre ile yakından ilgilidir. Sosyal çevre şartları düzenlenmeden eğitim meselesi herhangi bir kademede çözümlenemez.

Yabancı çocukların sosyal hayatının çeşitli alanlarında kendisini gösteren sosyolojik, psikolojik, pedagojik, polisiye problemler doğmuştur¹⁵. Bunların çözümlenmesi gereklidir. İşte Zürih Kantonunda bulunan Türk işçi çocuklarının eğitim başarılarını engelleyen bazı sosyo-kültürel problemlerini kısaca şöyle sıralayabiliriz:

1. Milli Kültür ve Ana Dil Noksanlığı

Kültür, bir milleti millet yapan ırk, dil, din, toprak, iktisadi hayat ve ideal birliği gibi unsurların aransında yer alır, yahut bütün bu unsurları içine alan en mühim birleştirici faktör olur.

Türk işçi çocuklarına Zürih Kantonundaki İsviçre okullarında kendi tarih, coğrafya, dil, din ve geleneklerine ait bilgiler verilmemektedir. Zira bu okullarda İsviçre için yapılmış eğitim programları uygulanmaktadır. Bu nedenle Türk çocuklarının kendi coğrafya, tarih, dil, din ve geleneklerinden mahrum kaldıkları dolayısıyla milli kültürlerinin zaafa uğradığı ortaya çıkmaktadır. Türk işçi çocuklarının bu milli kültür ve ana dil zayıflığından kurtulabilmesi için şu tedbirler alınabilir:

Zürih merkezinde bir Türk Kültür Merkezi açılabilir.

Türkçe ve Türk Kültürü dersleri normal okul programı içine alınarak devam mecburiyeti getirilebilir.

Türkçe Türk çocukları için ikinci yabancı dil olarak konabilir.

15. Rainero Cremona, "Die Schulung Freudesprachiger Kinder in der Schule" Ausländerkinder in Unseren Schulen, S.74.

Türk demekleri yeterli kültür faaliyetleri yaparak Milli ve Dini bayramların daha coşkuyla kutlanması sağlanabilir.

Çocukların ülkeleriyle bağları (tatillerde) kuvvetlendirilmeli, onlara kitap, dergi, gazeteler gönderilmelidir.

İsviçreli öğretmenlere Türk kültürünü tanıtıcı kurslar açılabilir.

2. Yabancı Kültür ve Çevreye Uyum Güçlüğü, Kültür Şoku

Türk işçi çocukları dini ve milli değerler, örf, adet, ve gelenekler bakımından tamamen bir yabancı kültür içinde bulunmaktadır. Aileden aldıkları milli kültürün yanında okul ve çevrelerinde karşılaştıkları yabancı kültürü yaşamak mecburiyetinde kalırlar. Kısaca hem yabancı kültür içinde uyumlu olmaya, hem de kendi kültürel değerleriyle irtibatlarını sürdürmek mecburiyetindedirler. İki kültür ve iki toplum arasında kalan çocuklar ne kendi kültürlerine ne de yabancı kültürü alamadıklarından iki kültür arasında bocalamaktadırlar.

Çocuklarımız içinde yaşanan İsviçre toplumunun dilini öğrenip kültürel değer ve normlarıyla çatışmaya girmeden uyum sağlamak, hem de öz dilini ve değerlerini muhafaza ederek kültürel kimliğini kaybetmeden yerli toplumla birlikte uyum içinde yaşamalıdır. Yabancı kültür ve çevreyle uyum sağlayamayan yabancılar toplumdan izole olmakta ve kendi dünyalarıyla başbaşa kalmaktadırlar. Bilhassa kadınlar ve kız çocuklarında bu soyutlanma daha fazla görülmektedir.

İsviçre toplumuna uyum sağlamak ve kimlik krizini önlemek için Türk çocuklarının kendi kültürlerini iyi almaları yanında İsviçre çevreleri ile de uyum zorluklarının ve kimlik problemlerini gidermek için belli yerlerde danışma büroları açılarak buralarda psikolog, sosyolog, pedagoğ gibi uzmanlar bulundurulmalıdır.

Çeşitli kültür faaliyetleri ve eğitim yoluyla iki çevre ve kültür arasında bağ kurulabilir.

Türk çocuklarını kimlik muhafazası için ancak kendi kültürlerini sağlam almalarıyla mümkündür.

Her iki kültür yönünden problemi çözenin en uygun yolu Avusturya Lisesi misali gibi yabancıların kendi okuluu açmasıdır.

3.Yabancı Dil Kifayetsizliği

Dil, Türk çocuklarının eğitiminde en önemli problemdir. Türkiye'de doğanların buldukları ülke dili Almanca'yı, İsviçre'de doğanların ise Türkçeyi anlamakta güçlük çektikleri görülmektedir. 0-6 yaş grubu çocukların dil öğrenmeleri için yeterli tedbirler alınmaması sebebiyle, çocuklar ülkenin normal eğitimi programını takip edememektedir.

İsviçre'nin Almanca konuşan bölgelerinde yabancılar iki Almanca ile karşı karşıyadırlar. Birincisi yüksek Almanca (Hochdeutsch=Gramatik Atamanca), ikincisi ise İsviçre Almanca'sı denilen diyalekt (Schweizerdeutsch) Almanca'dır. Yabancı çocukları okulda başarılı olmak için her iki lisansı öğrenme zorunluğu içindedirler. Bu da okul başarılarının etkilemektedir¹⁶.

Dil probleminin halli için Türk çocuklarının Ana Okuluna (Kindergarten) devam etmeleri gerekmektedir. Ana Okuluna giden çocuklar mecburi eğitime ön hazırlık yaptıkları gibi dersleri takip edecek kadar yabancı dili de öğrenmiş olmaktadır.

Yabancı çocuklar için Almanca yetiştirme kursları açılarak lisan bakımından kendi sınıf seviyelerine kavuşturulabilir.

4. İsviçre Sosyal Çevreleri ile İlgili Kurumlar

İsviçre'de kurulu spor kulüpleri , sosyal kuruluşlar, dernekler, hobi merkezleri mevcuttur. Fakat yabancılar buralara İsviçre liler kadar serbest ilgi kuramazlar. Yabancılık duygusu ve yerli halkın yabancılara gerekli sıcaklığı göstermeyişleri buna manidir. Bilhassa Türkler bu konuda daha fazla yalnızlığa itilmişlerdir. Bunun neticesi kendi aralarında dernekleşmişler ve getolaşmışlardır. Gerek çocukların ve gerekse büyüklerin bu sosyal çevrelere giremeyişleri uyumu zorlaştırmaktadır.

B. Okul ve Meslek Eğitim Açısından

Okul, bir İsviçre'li ile yabancı için aynı şey değildir. Okullar İsviçre'li öğrencilerin sosyal ve kültürel şartlarına uygun olarak hazırlanmıştır. Bir başka toplum ve kültürden gelen kişinin İsviçre'li için hazırlanan okulda birçok güçlüklerle karşılaşacağı ve bunun da okul başarısına etki edeceği muhakkaktır. Türk öğrencilerinin okul ve meslek eğitimindeki başarısızlıklarının bazı nedenlerini şöyle sıralayabiliriz.

1. İyi Not Alamayış ve Kaliteli Okula Giremeyiş Sebepleri

a. Temel Eğitimde Okul Sistem ve Müfredatların Türk Okul ve Müfredatlarıyla Uyuşmayışı

Zürih Kantonunda temel eğitim 9 yıldır. Türkiye'de ise genelde 5 yıl olup kısmen 8 yıldır. Zürih kantonunda ilkokul 6. sınıf çocukların kabiliyetlerine ve Almanca-Matematik not ortalaması derecelerine göre çeşitli kalitedeki okullara giriş yababilmektedir. Gymnasium ve Sekundar notu en yüksek olan, Reale orta durumda olan, Obere de en aşağı durumda olanlar bu okul tiplerine girebilmektedir. Lise, Meslek okulu ve Üniversiteye giriş de temel eğitim üst kademesindeki bu üç yıllık okulların kalitelerinden mezun olmaya bağlıdır.

Temel eğitim çağında Türk eğitim sisteminde kaliteli okul sistemi ayrımı olmadığından Türk öğrenciler ve velileri İsviçre'deki bu değişikliği geç farkettilerinden daha başlangıçta sisteme adapte olamamaktadırlar. Ayrıca tarih, coğrafya ve diğer kültür dersleri konuları bakımından Türkiye ve İsviçre okul müfredatları farklıdır.

Çocukların başarılarının artırılması için İsviçre'nin bu okul sistemi hakkında Türk öğrenci ve veliler ilgililerce bilgilendirilmelidir. Bunun öğretmenler, okul idareleri, dernekler, danışma büroları ve rehberler yapabilir.

b. Lisan Yetersizliği ve İki Almanca'yı Öğrenme Güçlüğü

Yabancı çocukların okullarındaki başarılıklarının en mühim sebeplerinden birisi lisan yetersizliğidir. Yabancılar Almanca konuşulan İsviçre'de iki çeşit Almancayı öğrenmeyle karşı karşıyadırlar. Bunlardan birisi normal kurala ve gramere uygun yüksek Almanca, diğeri de İsviçre Almancası denilen yalnız İsviçre'de konuşulan İsviçre diyalegidir.

Diğer taraftan Zürih Kantonunda ilkokulun ileri sınıflarından itibaren Fransızca ve İtalyanca dilleri de ders olarak konmakta ve derslerini takip için Almancayı öğrenme güçlüğü içinde bulunan yabancılar ikinci, üçüncü lisanı öğrenme problemiyle karşılaşmaktadırlar. Bu arada Türklerin yalnız kendi aralarında irtibat kurmaları ve mahallelerde geto oluşturmaları çocukların Almanca konuşan İsviçre'li çocuklardan uzak kalmalarına ve lisanı öğrenme güçlüğü içine sokmaktadır.

Türk çocuklarının lisanını güçlendirmek için: Lisanı zayıf Türk çocukları normal sınıflara girmeden önce yoğun dil kurslarına tabi tutulabilir.

Okul öncesi iki yıllık Ana Okullarına (Kindergarten) çocuklar kendi kültür yapılarının da muhafaza edilmesi sağlanarak devam etmelidirler. Türk çocukları için Türkçe ikinci yabancı dil dersi olarak konabilir.

c. Türk ve İsviçre'li Çocuklar Arasında Anlaşmazlık

Yabancı öğrenciler kendi çevre ve kültürlerinden uzak kalarak kendileri için yabancı sayılan bir kültür ortamında yerlilerden sıcak ilgi, iyi davranış beklerler. Onlara sınıfta düşmanca davranılması, hoş bir ortamada bulunmayışları, derslerindeki başarılarını düşürür. Bu nedenle yabancı çocuklarla İsviçreliiler arasında dostluk, düşünce ve sıcak arkadaşlık bağ ve yakınlığını sağlayıcı kültürel faaliyetler yapılmalı, aileler çocuklarını yabancılara düşman edici söz ve davranışlarda bulunmamalıdır. Öğretmenlere Türk kültürünü ve eğitim sistemini tanıtıcı kurslar düzenlenmeli, öğretmenlerce de derslerde dostluk ve arkadaşlığı geliştirici yerli ile yabancıları yaklaştırmaya yönelik konular işlenebilir.

d. Ev Ödevlerine Yardım Edilemeyiş

Türk çocukları ev ödevlerini hazırlamada dil ve bilgi yetersizliği nedeniyle annelerden gerekli yardımı görememekte-dirler Bu nedenle okuldaki derslere destek olan ev ödevleri noksan kalmaktadır. Bu da okul başarılarını etkilemektedir.

Çocukların derslerine yardımcı olabilmeleri konusunda aileler ilgililerce eğitilebilir, ev ödevleri ders bitiminde okulda öğretmenlerin gözetiminde yaptırılabilir.

Türklerin yoğun olduğu yerleşim merkezlerinde ücretsiz olarak ödevlere yardım merkezleri kurulabilir. Nitekim bazı yerleşim merkezlerinde "Hort" adı altında çocukların okul sonrası öğretmenlerin gözetiminde eğlendikleri ve ödevlerini yaptıkları yerler açılmıştır.¹⁷

17. Bu konuda geniş bilgi için bkz. "EKA, Aufgabenhfen, in: Information Nr. 1, september 1975

e. Okullarda Uygulanan Testlerin Objektif Olamayışı

İsviçre'de çok kantonlarda Sekundarshule, Mettelschule ve Meslek okullarında pedagojik testlerin neticesine göre öğrenci alınmaktadır. Fakat bu testlerin neticesi objektif değildir. Bu kabiliyet testleri yabancı çocukların kültür, yetiştikleri çevrelerine uygun olmadığından sorulardaki duygu, mana ve incelikleri İsviçre li çocuklarla aynı seviyede anlayamazlar. Testlere cevap aynı zamanda bir kültür tecrübesi de gerektirir. Hazırlanan sorularda kültür faktörü gözardı edilmemelidir. Test hazırlamada okul psikoloğu ile müşterek çalışılmalıdır.¹⁸

f. Çocukların Yardımcı İşçi Olarak Kısa Yoldan Para Kazanma Azaları

Kısa yoldan bir işe girerek hayata atılma arzusu çocukları okul ve derslerinden soğutmaktadır. Bunun neticesi mecburi eğitimden sonra yardımcı işçi olarak işe girmektedirler ve bir meslek kazanma şanslarını kaybetmektedirler. Para kazanma arzusunun mali yükümlükten kurtulmak isteyen anne- babalar tarafından da ileriye düşünmeden desteklenmektedir. Bu konuda çocuk, anne ve babalar uyarılmalı ve eğitilmeli, bu ve buna benzer problemleri çözmek için öğrenci kulüpleri kurulmalıdır.

2. İyi Meslek Okuluna Giremeyişi ve İyi Meslek Edinemeyişi

a. Kaliteli Okul Çıkışlı Olmayışları ve Lisan Yetersizliği

Temel eğitim ikinci kademedede en kaliteli okuldan mezunlar en iyi meslek seçme hakkına sahiptirler. Fakat Türk çocuklarının kaliteli okul tipindeki oranları diğer tiplere göre az olduğundan iyi meslek seçme oranı da o nispette az olmaktadır.

İyi meslek okuluna girebilmek için temel eğitimdeki başarıyı yükseltici tedbirleri olarak çocukların temel eğitim üst kademedeki okul tiplerinden (gymnasium ve Sekundar gibi) mezuniyetini sağlamak esastır. Bunun için çocukların ilkököl 6. sınıfta kaliteli okullara giriş şartlarına kavuşturulması lazımdır. Bu da ilkökölde yapılacak iyi bir eğitimle sağlanır. Alman dilinde başarılı olmalarını sağlamak için okul öncesi iki yıl çocuk yuvalarına devam ettirilmelidirler.

b. Meslek Öğrenme Yerlerinin (Lehrstelle) Sınırlılığı

İsviçre'de okulda mesleki eğitime başlanabilmesi için çırak yetiştiren işyeri ile öğrenci (velisi ile müştereken) arasında resmi formuna uygun yazılı bir eğitim sözleşmesi yapılması ve bu sözleşmenin Mesleki Eğitim Dairesince kontrol edilerek onaylanmış olması gerekmektedir. Türk veliler bu meslek eğitim yerlerinin nerelerde, ne kadar mevcut olduğunu bilmemektedir. Mesleki eğitim yerlerini ihtiyaç ölçüsünde adedi artırılmalı ve velilere bildirilmelidir.

18. Rey, Mecheline, "Erfolg Oder Messerfolg in der Schule? Probleme im Zusammenhang mit der Selektion und der Beförderung der Uuslagdischen Schüler" Ausländerkinder in Unceren Schulen, Informationsbulletin 34 a, Genf-1982 S. 51-52

c. Ailelerin Meslek Okullarını ve Meslek İmkânlarını İyi Bilmemeleri

Vatandaşlarımız İsviçre genel ve mesleki eğitim sistemi hakkında yeterli bilgiye sahip olamamaktadırlar. İsviçre li gençlerin bir bölümü mesleki eğitim yapacakları işyerini anne-babaları ile yakın tanıdıklarının yardımlarıyla bulmaktadırlar. İsviçre li gençlerin % 60'ı 9 yıllık temel eğitimden sonra pratik eğitim yapabilecek işyerini bulabildikleri halde Türk gençlerinin ancak % 9'u bu imkandan yararlanabilmektedirler. Geriye kalanı yardımcı işçi olabilmektedirler.¹⁹ Bir kısmı da kısaltılmış meslek eğitimini tercih etmektedir. Türk genç ve anne- babaların İsviçre genelinde yaygın olan Mesleki Danışma Bürolarından (Berufsberatungsstelle) iyi yararlanmaları lazımdır²⁰.

d. Yardımcı İşçi Olarak Para Kazanma Yolunu Tercih Etmeleri

İsviçre iş piyasasında tam istihdam mevcuttur. Gençler bir meslek öğrenmeden yardımcı işçi olarak iş bulabilmektedir. Mesleki eğitim sırasında bir cep harçlığı ayda 400 İsviçre frankı civarında ödenmekte iken aynı genç yardımcı işçi olarak çalışma hayatına girdiğinde ayda 2000 İsviçre frankı üzerinde almaktadır.²¹ Maddi yönden böyle bir farklılık gösteren bu durum, mesleki eğitim yapmak yerine, bir an önce çalışma hayatına atılarak para kazanmayı, Türk gençleri ve ebeveynleri yönüyle daha cazip hale getirmektedir. Gençlerin mesleki eğitim yaparak yüksek ücretli, daha rahat ve garantili iş imkanı elde etmeleri yerine kısa vadeli maddi avantajlar dolayısıyla vasıf işçi olarak hemen işe girip para kazanmayı tercih etmektedirler.

e. Ailelerin Geri Dönüş Planlarının Gençleri Meslek Eğitiminden Soğutması

Gurbette çeşitli problemleri yaşayan aileler sık sık dönme planları yaparlar. Fakat çeşitli sebeplerden bu dönüşlerini tehir ederek planlarını gerçekleştiremezler. Bu durumun çocuklarının meslek edinme isteklerini körelteceğini ve okul başarılarını düşüreceğini pek farkedemezler. Çocukları ise "nasıl olsa döneceğiz, buradaki meslek eğitimim yarıda kalacağından Türkiye'de pek işe yaramaz" düşüncesiyle derslerine veya meslek öğrenmeye pek önem vermezler. Böylece çocukların eğitimi ve meslek edinmeleri baltalanmış olur.

Özellikle Türk işçileri, buldukları ülkedeki hayatlarına geçici gözüyle bakmalarından ve dönüşlerinde çalıştıkları işten farklı olarak emeğe dayanmayan, tercihan ticaret sahasında yeni bir iş kurmaya karar vermelerinden dolayı eğitim kurslarına ilgi azdır.

-
19. *Protokoll der Sitzung der ad- hohe- Arbeitsgruppe "Türken" Vom 20./21. Marz 1987 in Boldern Mannedorf, EKA, Protokoll Nr. 44, Beilge 1, s.4*
  20. *Die Aulandischen Jugendlichen-Die Sog. Zweite Auslandergeneration: Probleme und Lösungsmöglichkeiten Nr. 2, Bern 980 s.39-40*
  21. *Kumbaracıoğlu, Sabri, İsviçre'de Türk Gençlerinin Mesleki Eğitim Durumu, (Basılmamış) S.8*

3. Okulda Şans Eşitsizliği

Yabancı çocukların dil yetersizliği, farklı kültüre sahip oluşları, eğitim sistemini tammayışları, uyum zorlukları, kimlik güçlükleri, ailelerinin okul sistemlerini tanımayışları ve derslerine yardım edemeyişleri kendilerini İsviçre'li çocuklara göre şansız kılmakta²² bu şans eşitsizliği nedeniyle yabancı çocukları İsviçre'li akranlarına göre okullarda aynı başarıyı elde etmeleri mümkün değildir.

C. Aile Yapısı Açısından

Eğitimde çocuk üzerinde en etkin çevre ailedir. Çocuk biyolojik doğumundan sonra kendini sosyal bir çevre olan ailede bulur. Aile kendine düşen görevleri çocuğu için yerine getirebilmişse çocuğun okuldaki ve hayattaki başarısı o ölçüde yüksek olur.

Çocuğun eğitimi aile ve okul ikilisiyle yapılır. Bu iki müessesede eğitimi zaafa uğratabacak hususlar yer almışsa çocuğun eğitimi de istenilen ölçüde olmaz. İsviçre'de ailelerin çocuklarını eğitimine tam katkıda bulunamayış sebeplerinden bazılarını şu şekilde açıklayabiliriz:

1. Anne-Babanın Çocuklarının Eğitimi Konusunda Yeterli Bilgiyi Sahip Olmayışları

a.Sosyalleştirme Açısından

Çocuğun aile içinde geçen çocukluk çağı eğitim ve öğretimin devamlı ve yoğun olduğu çok önemli bir dönemdir. 0-6 yaş dönemi aile de geçirilen çoğun karakterinin iskeletini ve temel yapısını teşekkül ettiren dönemdir. Çocuğun ailesinde geçirdiği bu dönem onun karakterinin gelişmesinde çok büyük rol oynar.

Anne- Babalar çalıştıklarından; çocuklarına zaman ayırarak yeterli ilgi, şefkat ve sevgiyi göstermektedirler. Çocuklar sevgi ve şefkat noksanlığıyla büyüdükleri gibi ebeveynin çalışmaları çocuklara çevreyi tanımada, arkadaş edinmede, kültürel faaliyetlere girmede yalnız bırakmaktadır. Kendi milli kültürlerini verememektedirler. Bu konuda aileler eğitilmeli anne-babalar çocuklarına gerekli sevgi, şefkat ve ilgiyi daha çok göstermeye çalışmalıdırlar.

b.Dersler ve Lisan Açısından

İsviçre'de birçok anne-babalar, çocuklarına okulları için yardım edecek kadar bilgiye sahip değildirler. Almancaları derslerine yardımcı olma açısından yetersizdir. Bu nedenle ev ödevlerine yardım edemezler. Neticede okul başarılarına müspet etki yapamazlar.²³

22. Rey, Mecheline, "Erfolg oder Misserfolg in der Schule? Probleme im Zusammenhang mit der Selektion und der beförderung der ausländischen Schüler", *Ausländerkinder in Unseren Schulen, Genf 1982, s.48*

23. *Ausländerkinder In Unseren Schulen-Nach Wie Vor Ein Problem? Schweizerische Konferenz der Kantonalen Erziehungsdirektoren sekretariat informationsbulletin 34 a, Genf-1982 s.118*

c. İsviçre Okul Sistemlerini ve Meslek İmkanlarını Bilmemeleri Açısından

İsviçre'de Türk aile temel eğitim üst kademedeki kalitelere ayrılan okulların hangi şartlara göre öğrenci aldıklarını bilemeyenlerin kaliteli okul çıkışlarının iyi meslek edinme şansını doğurduğunu ve Türk ve İsviçre okul sistemleri arasındaki büyük farklılıkları fark edemeyişleri, pratik meslek eğitimi yapılacak işyerlerini tanıyamamaları, çocuklarına gerektiğinde rehberlik yapmalarını doğurmaktadır.

Velilere bu konuda yardımcı olmak için okul sistem ve meslek imkanlarını tanıttıcı Türkçe broşürler velilere dağıtılmalı, veli toplantısı düzenlenerek anne-babalar bilgilendirilmeli, demekler, resmi daireler ve konsolosluk görevlilerince gerekli bilgiler verilmelidir.

2. Ailelerin Kesin Dönüş Konusundaki Kararsızlıkları

Çeşitli problemlerden usanan aileler her yıl kesin dönüş konuşmaları yaparlar. Fakat kararlaştıkları zaman gelince dönüşlerini tehir ederler. Bu durum çocukları derslerinden, okullarından ve meslek edinme isteklerinden soğutur.

3. Anne-Baba ile Çocukların Anlaşmazlığı

Çocukları ile anne-babaları tamamen farklı iki kültür ortamında yetiştiklerinden giyim-kuşam, düşünce ve zevkler bakımından aralarında anlaşmazlıklar olmaktadır. Bu nedenle bazen okul ve meslek seçimlerinde ebeveynler ile çocukları arasında anlaşmazlık olmakta bunun neticesi çocuklara baskı doğmaktadır. Yurtdışında fazla baskı çocuklarla aileyi koparmakta ve çocukları gençlik kamplarına iterek tamamen aile çevresinden koparmaktadır.

D. Türkçe-Türk Kültür ve Din Dersleri Açısından Problemler ve Çözüm Yolları

Türkçe Türk Kültürü Dernekleri haftada 1/2 gün 2-4 saat arasında Türkiye'den gönderilmiş Türk öğretmenler tarafından verilmektedir. Bu derslerin haftada en az 2 saat olarak verilmesi uyum politikasının gereği İsviçre Kanton Eğitim Müdürleri Konferansı Topluğunca uygun görülmüştür.²⁴ Bu derslere devam mecburi olmayıp isteğe bağlıdır.

Din Kültürü ve Ahlak dersine İsviçre genelinde devam edenlerin oranlarını sadece % 12,69 olduğunu düşünürsek Türk çocukları için büyük önemi olan bu derslerden istenilen randıman alınamamış demektir Bunların bazı nedenlerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Ders Programları İçinde Yer Almayışı

Bu dersler normal haftalık ders programları içerisinde yer almadığından derslerinden yorgun ve bıkkın şekilde çıkmış çoğu öğrenciler program dışı verilen derslere de iltifat etmemektedirler.

24. Sonderegger-Fleischlin, Ruth, "Kurse in Heimatlicher Sprache und Kultur: Bereicherung oder Belastung?" *Ausländerkinder in Unseren Schulen, Genf-1982, s.63*

2. Devam Mecburiyetinin Olmayışı

Türkçe-Türk Kültürü ve Din Derslerine devam mecbur değildir. Eğitim yılı başında öğrenci velileri çocuklarının devamı konusunu kararlaştırırlar. Türk konsolosluk yetkilileri ile İsviçre makamları müştereken bu derslere devam mecburiyetini sağlayabilirler.

3. Bu Ders Notlarının Ortalamaya Katılmayışı ve Türkçe'nin İkinci Yabancı Dil Olmayışı

İlkokul (Primarschue) 6. sınıfta okul seçiminde gerekli not ortalamasına bu derslerin notları tesir etmektedir. İsviçre'deki okul başarısına tesir etmediğini gören çocuklar öğretmenlerince verilen derslere yeterince ilgi göstermemekte veya devamsızlık yapmaktadırlar. Bu derslerin notları başarıya tesir etmeli ve Türkçe Türk çocukları için ikinci yabancı dil olarak müfredata konmalıdır.

4. Öğrencilerin Türkçe Dil Zayıflığı

Bazı öğrenciler ders anlatan öğretmeni anlayacak kadar yeterli Türkçe'ye sahip değildirler. Bilhassa İsviçre'de doğanlar ana dilleri bakımından daha geridirler.

5. Haftalık Ders Sayısının Azlığı Öğretmen Yetersizliği

Türkçe- Türk Kültürü ve Din Kültürü yönünden çok zayıf durumda olan bu çocuklara haftada 2 saat ders azdır. Zürih Kantonunda 1990/91 eğitim yılında mecburi eğitim çağında olan 2310 öğrenci için sadece 14 Türk öğretmen mevcuttur.²⁵ Bunun için ders saatleri çoğaltılmalı, yeterince öğretmen tayin edilmeli, Din Kültürü ve Ahlak Dersleri için de yeterli öğretmen gönderilmeli, dini yüksek öğrenimli din görevlilerinden de bu dersleri vermede istifade edilmelidir.

6. Koordinasyon ve Enformasyon Zorlukları

Türkçe ve Türk Kültürü ve Din Derslerini nerede, ne zaman, kaç öğrenciye verileceği hususu önceden bu derslerin öğretmenleri ile İsviçre okulları ve makamları arasında koordine sağlanması lazımdır.²⁶ Çoğu yerlerde kayıt duyuruları tam yapılmamakta ve velilere müracaat formları zamanında ulaştırılmamaktadır.

Öğretmenler tarafından kayıtlar ve sınıf teşküllü için zamanın da ilgili İsviçre makamlarıyla koordine kurulmalıdır. Velilere kayıt duyuruları çeşitli vasıtalarla (basın, yaym, dernekler, posta) zamanında yapılmalıdır.

E. Boş Zamanları Değerlendirme

İsviçre' de boş zamanlarını değerlendirme imkanları çok geliştirilmiştir. Turistik merkezlerin çokluğu, kayak merkezinin bol miktarda bulunuşu, dağ ve göl sporlarının gelişmişliği boş zamanları değerlendirme açısından gençler için büyük bir avantaj olup gençlerin fiziki ve ruh yapılarının sağlıklı geliştirilmesi bakımından da önemlidir.

25. *Kurse in Heimatlicher Sprache und Kultur 1990/91 Erziehungsdirektion des Kantons Zürich, zürich-1990 s.37*

26. *a.g.e., s.6*

Ayrıca İsviçre'de gençlerin spor, gezi ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak, boş zamanlarını değerlendirmek için İsviçre Gençlik Teşkilatları kurulmuştur. Bu gençlik teşkilatları gençlerle irtibat kurar, onların problem ve ihtiyaçlarını tespit ederek giderir, gençleri sosyal çevreye ve hayata intibak ettirmeye çalışırlar. Bunun yanında boş zamanlarını değerlendirmek için din öğrenimi ve mesleki gelişim imkanları da mevcuttur.

Yabancılar bu imkanları değerlendirdiklerinde İsviçre lileri tanımak ve anlamak fırsatını da bulabilmektedirler. Fakat birçok yabancı işçi çocukları bu imkanlardan yararlanamamaktadırlar. Türk işçi çocuklarının boş zamanlarını değerlendirme imkanlarından tam olarak yararlanamayı sebeplerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Enformasyon ve Bilgi Yetersizliği

Türk çocukları boş vakitleri değerlendirecek sportif, kültürel faaliyetlerin ne zaman, nerede ve hangi imkanlarla yapıldığını, gençlik merkezlerinin nerede ve nasıl çalıştıklarını İsviçre li arkadaşları kadar bilmemektedirler. Türk çocukları bu konularda okul, gençlik, danışma merkezleri ve öğretmenlerince bilgilendirilmelidir.

2. Gençlik Merkezlerinin Yabancılara Gerekli Yaklaşımı Göstermeyişi

İsviçre gençlik merkezleri ilgilileri yabancıları aralarına sıcak bir yaklaşımla alamamaktadırlar. Bu davranış yabancıların bu merkezlerden uzak kalmalarına neden olmaktadır. Bunun neticesi kendilerini toplumdaki izole edilmiş yabancılar ev, okul ve kendi dünyaları arasında mekik dokumaktadırlar.

Gençlik merkezleri bünyesinde Türk Gençlik Kolları kurulabilir. Bu kollar kendi kültürlerine uygun faaliyetler gösterebilirler.

3. Türk Gençlerine Yardımcı Olacak Gençlik Rehber ve Yöneticilerin Olmaması

Türk gençlerini boş zamanlarını sportif ve kültürel faaliyetlerle değerlendirecek gençlik yönetici (Jugendleiter) ve rehberlerine (Jugendarbeiter) çok ihtiyaç vardır. Bu uzman kişiler Türk ve İsviçre lilerden oluşmalıdır. Bunlar aynı zamanda gençlik problemleriyle de ilgilenmelidir. Türklerin kalabalık olduğu Zürih merkezinde bir Türk Kültür Merkezi kurulabilir ve bu merkezin bünyesinde de Gençlik Evi açılabilir.

4. Mali Destek Yokluğu

Gençlik merkezlerinin kurulması, donatılması, hobi araçlarının temini mali harcamalar için mali destekler federal hükümet, kantonlar ve mahalli idarelerce yapılabilir.

İsviçre Federal 1978 yılında yabancıların bu gibi sorunlarıyla uğraşacak Federal Gençlik Sorunları Komisyonu (Eidgenössische Kommission für Jugendfragen) kurmuştur.²⁷

İsviçre'de kurulu Türk dernekleri gençlere bu konularda yardımcı olabilir ve mali destek verebilir.

27. Die Ausländischen Jugendlichen-Die Sog. zweite Ausländergeneration: Probleme und Lösungsmöglichkeiten, Nr. 12, Eidgenössische Kommission für Ausländer problem (EKA), Bern-1980, s.56

İsviçre'de kurulu Türk dernekleri gençlere bu konularda yardımcı olabilir ve mali destek verebilir.

F. Siyasi ve Dini Açıdan

Bir başka ülke ve toplum içinde yaşayan yabancılar o ülkenin vatandaşlarına tanıyan bazı haklardan yararlanamayabilirler. Bunun neticesi o ülkenin vatandaşlarının yaşamadığı bazı problemlerle karşılaşır. Diğer taraftan bir başka dine mensup toplum içinde yaşayan yabancılar bazı dini problemlerle de karşılaşır. Türk çocuklarının eğitime ışık tutması açısından bunlardan biraz bahsetmeye çalışalım.

1. Siyasi Açıdan

İsviçre'de yabancılara politik, sosyal, ekonomik ve kültürel sahalarda birçok faaliyet imkanları verilmiştir. ²⁸ Yabancı işçilere işçi teşkilatlarına, sendikalara üye olabilirler. Firmalarda, işletmelerde temsilci seçme ve seçilme yönünden İsviçreliyle aynı haklara sahip olup bazı haklarda sınırlılık vardır.

a. Seçme ve Seçilme Hakkı

İsviçre'de bazı partiler yabancılara partilerine üye olma hakkı vermişlerse de yabancıların federal, kantonal ve mahalli idareler için seçme ve seçilmeleri için henüz siyasi hakları yoktur. Yalnız Newenburg ve Jura Kantonlarında on seneyi doldurmuş daimi ikamet hakkına sahip (Niederlassungsbewilligung) yabancılara konulan ve Kantonal seçimler için oy kullanma hakkı verilmiştir. ²⁹ Hristiyan olan yabancılar için kilise idareleri seçiminde oy kullanma ve yabancıların dernek kurma, her konuda görüşlerini açıklama, toplantı yapma hakları vardır.

b. Daimi Oturma Hakkı

Daimi yerleşme hakkı (Niederlassungsbewilligung) bir yabancı için en güvenceli ve geniş haklar sağlayan oturma izin olup, ilke olarak 10 yıllık ikametten sonra verilmektedir. Ancak İsviçre'nin çeşitli ülkelerle yapmış olduğu anlaşmalar çerçevesinde 14 Batı Avrupa Ülkesi vatandaşları ile vatansızlar ve resmen tanınmış mültecilere 5 yıllık ikametten sonra daimi oturma hakkı verilmektedir. Türk vatandaşlarını 5 senelik ikametten sonra daimi oturma hakkı verilmektedir. Türk vatandaşlarının 5 senelik ikametten sonra daimi yerleşme hakkı verilmesi konusunda, İsviçre makamlarına bildirilen talep İsviçre'deki mevcut politik durum ve ayrıca kaçak işçi gelişini artıracakı gerekçesiyle kabul edilmemiştir. İsviçrede daimi oturma sahibi vatandaşlarımızın oranı % 70'dir. ³⁰ Daimi ikamet getirmiş olduğu geniş hakların ailelere verdiği rahatlık çocuklarının eğitim ile ilgilenmeyi artırmaktadır. Üstelik devamlı İsviçre'de oturabileceği düşüncesiyle çocuklarını burada bir meslek sahibi yapma ihtiyacı daha fazla duyulmaktadır.

28. Geniş bilgi için bkz: EKA-DIE Stellung der Ausländer im Polititischen Leben der Schweiz, in.Schweizerischen Zentralblattfür Staats und Gemeindeverwaltung, zürich, Heft Nr. 7/76

29 Die Ausländischen Jugendlichen-Die Sog. Zweite Ausländergeneration: Probleme und Lösungsmöglichkeiten, Nr. 12, Eidgenössische Kommission für Ausländer Probleme (EKA), Bern-80 S.60

30. Zürich Çalışma ve Sosyal Güvenlik Ateşeligi 1989 yılı Çalışma Raporu, S.12

c. Vatandaşlık Hakkı (Einbürgerung)

İsviçre'de en az 12 yıl ikamet eden yabancı dilediği takdirde İsviçre vatandaşı olmak için başvurabilir. Ancak bu sürenin son üç yılını başvuru yapılacak belediye sınırları içinde geçirmek şarttır.

Diğer yabancılar içinde Türkler de bu vatandaş olma hakkına sahipler. Fakat İsviçre vatandaşlığına geçmek isteyen Türklerden İsviçre vatandaşı olmak için Türk vatandaşlığından çıkmaları istenmektedir. Çifte vatandaşlığa müsaade edilmemektedir. Bu durum ise İsviçre vatandaşı olmayı güçleştirmektedir. Ancak çifte vatandaşlık hukukunun tanınması çalışmaları yapılmaktadır. Türk vatandaşlarının serbest dolaşım hakkı da yoktur.

2. Dini Problemler

İsviçre nüfusunun yaklaşık % 44'ü Protestan ve %48'i Katoliktir. Geriye kalan % 8'ini Hristiyan-Katolik, Musevi, Müslüman ve başka dinden olanlar oluşturur. Katolik, Protestan, Rum-Ortodoks ve Sırp-Ortodoks mezheplerine mensup yabancıların dini icablarını yerine getirmeleri için özel din merkezleri faaliyet göstermektedir. Türkler kendi gayretleriyle toplu oldukları merkezlerde bazı binaları kiralayarak dini merkezler açıp dini icablarını yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Bunların sayısı 1990 yılı itibariyle İsviçre genelinde 50'dir.

İsviçre'de kiliseler din mensuplarından kilise vergisi alırlar. Yabancılar da bu vergiye tabidir. Hristiyan olmayanlar bu verginin iade edilmesini isteyebilirler.³¹ Fakat bazı kantonlarda Türkler bu verginin kendilerine iade edilmediğini ifade etmektedirler.

Zürih Kantonunda yaşayan Türk çocuklarının dini yönden karşılaştıkları bazı problemler şunlardır.

a. Yabancı Bir Dini Çevreye Uyum Sorunu

İsviçre'de doğan veya küçük yaşlarda iken oraya giden, henüz kişilikleri tam oluşmamış Türk çocukları, karşılaştıkları yabancı kültür ve dini inançlar karşısında bocalamışlardır. Bu çocukların, kişiliklerini ya tam geliştiremedikleri veya çarpık geliştirdikler de bir vakiadır.³² Çocukların bir çoğu ne tam Türk kültürünü ve İslam inançlarını öğrenip ona uyum sağlayabilmekte, ne de İsviçre toplumuna ve kültürüne uyum gösterebilmektedir.

İsviçre'de bulunan Türk çocukları Türkiye'de olan camiler yerlerine kiliseleri görmekte, ezan sesleri yerine kilise çanlarını duymakta ve Türkiye'deki müslüman bir çevreye karşı hristiyan bir çevre içinde bulunmaktadır. Bu iki farklı dini çevrenin nedenlerini anlatacak, iki din arasındaki farklılık ve benzerliklerin kavratacak pedagojik formasyonlu din adamı ve öğretmenlerinin eğitiminden de geçmeyince haliyle uyumsuzluk olacaktır.

31. Bu bilgi Zürih Başkonsolosluğu Din Hizmetleri Ateşeliğinden alınmıştır.

32. Aşkoğlu, Nevzat Yaşar, "Federal Almanya'da İslam Din Eğitimi" İslami Araştırmalar Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, Nisan-1990, S.119

33. Bu istatistiki bilgi Bern Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliğinden alınmıştır. 1990 yılına ait rakamlardır.

b. Yeterli Dini Bilgi Alamayış

İsviçre genelinde mecburi öğrenim çağında bulunan 11123 Türk çocuğundan 2753'ü Türkçe ve Türk Kültür derslerine, bunlardan sadece 1412'si Din Kültürü ve Ahlak derslerine devam etmektedirler.³³ Devam edenlerin bu kadar az olmasının sebebi bu derslerin zorunlu ders olmayışıdır. Din Kültürü öğretmeni olmayan okullarda bu dersler Türkçe ve Türk Kültürü öğretmenlerince verilmektedir. Buna göre geriye kalan 8370 öğrenci din eğitiminden mahrumdur.

Türk çocuklarının bir kısmı da okul tatillerinde İsviçre'de açık bulunan 50'ye yakın mescitlere giderek dini bilgiler almaktadır. Bu mescitlerin 17 tanesinde dini yüksek öğrenim görmüş din adamı bulunmaktadır.³⁴ İsviçre'de Türk çocuklarının yeterli dini bilgileri almaları için:

Türkçe-Türk Kültürü ve Din Dersleri zorunlu ders haline sokulmalıdır. Bu dersleri verme konusunda mescitlerde bulunan pedagojik formasyonlu din görevlisi tayin edilmelidir. Anne-Babalar da çocuklarının din eğitimlerine önem vermelidirler.

c. Bazı Hayvani Besinleri Yememe ve Gezi Problemi

İslam Dini domuz etinin yenmesini yasakladığından dolayı Türk çocukları bu eti ve bu etin karıştığı veya bulaştığı gıda maddelerini yemek istememektedirler. Bu durum ise Türk çocuklarının gıdalarını sınırlı ve dikkatli şekilde alma sıkıntısını doğurmaktadır. Okul gezilerinde, lokantalarda ve çeşitli yerlerde verilen umumi yemeklerde Türk çocukları domuz eti ve mamüllerini yeme veya hiç yemek yememe sıkıntısıyla karşılaşmışlardır. Türk çocukları ve diğer müslümanların et konusundaki bu hassasiyetleri göz önünde bulundurularak kendilerine domuz eti karışmamış yiyecekler verilmesine itina gösterebilirler. Bu durum yemeklerden önce kendilerine de söylenmelidir.

İsviçre okullarında okuyan öğrenciler senenin belli zamanların da kamp merkezlerine geziye götürülerek buralarda yatılı olarak kalırlar. Burada dersler öğretmenleri tarafından verilir. Kamplarda yatakhaneler ayrı olmakla birlikte gezinin kız, erkek karışık olması nedeniyle Türk veliler genç kızlarını bu gezilere göndermeye güvenemezler. Neticede geziye gidemeyen kız çocukları gezi esnasında görülen derslerden uzak kalmış olurlar. Bu durumda olan öğrencilere takviye dersleri verilmeli veya velilerin kaygılarını giderici tedbirler alınabilir.

34. Bu bilgi Zürih Başkonsolosluğu Din Hizmetleri Ateşeliğinden alınmıştır.

NETİCE

İsviçre'de yaşayan Türk işçi çocuklarının yabancı bir toplumda değişik bir eğitim sistemi içerisinde çok yönlü problemler neticesi okul başarılarının arzu edilen düzeyde olmadığı ortaya çıkmaktadır. Başarıya engel problemlerin ortadan kaldırıldığı takdirde ilgililerce alınacak ciddi tedbirlerle daha başarılı bir seviyeye gelinebileceği mevcut görülmektedir.

Bu incelemede Türk eğitim sistemiyle İsviçre eğitim sistemi arasındaki farklılık nedeniyle Türk işçi çocuklarını iki eğitim sistemi arasında bocaladıkları, Türk işçi çocuklarının diğer yabancı çocukları arasında başarı yönünden daha geride oldukları da istatistiklerle ortaya çıkmıştır.

İkinci neslin bir taraftan aile çevresi diğer taraftan içinde yaşadığı toplumun kültürünün etkisi altında kalması bu neslin sosyalleşme ve yerli topluma uyum problemini ortaya koymuştur. Yaşanılan çifte sosyalleşme süreci nedeniyle bir kimlik krizi problemi doğmuştur. Bu problem milli kültürü yeterince alma ve bulunduğu topluma uyumu kolaylaştırıcı tedbirlerin alınmasıyla ortadan kaldırılabilir.

Çocukların Almanca'larının yeterli olmayışı okuldaki başarılarını büyük ölçüde etkilemektedir. Çocukların okul öncesi eğitimine milli kültürlerinin de verilmesi ihmal edilmeyerek ana okullarına iki yıl devam etmeleri dil öğrenmeleri açısından faydalı olacaktır.

Yeterli bilgi ve lisan noksanlığı nedeniyle çocuklarını derslerine, ev ödevlerine yardımcı olmayan aileler çocukları için yardımcı öğretmenler temin edilebilir.

Gençlerin meslek edinmesi yönünden İsviçre'deki mevcut imkanlardan yeterince yararlanamadığı da bir gerçek olarak ortaya çıkmıştır. Ailelerin eğitim sistemi ve okullar hakkında bilgi yetersizlikleri, sık sık dönüş planları yapıp dönmemeleri çocuklarını okullardan soğutma, dil yetersizlikleri, temel eğitimdeki kaliteli okullardan mezun olamayışları gibi sebepler gençlerin iyi meslek edinememişlerine neden olmaktadır. Ayrıca aileler çocuklarını meslek edinmeye teşvik etmeli, meslek edinmeden kolay para kazanmak için yardımcı işçi yolunu tercih etmemelidirler.

Boş zamanlarının değerlendirilmesi açısından İsviçre'de bulunan imkânlardan yeterince yararlanılamamaktadır. Bu konuda kurulu teşkilatlar, maddi imkânlar ve rehberlerden faydalanılamamaktadır. Türk çocuklarının izole olmuş görünümünden kurtularak bu imkânlardan yararlanmalarını sağlamak yerli toplumun ve İsviçre ile ilgili kuruluşlarının üzerine düşen bir görevdir. Ayrıca serbest dolaşım, daimi oturma, seçme-seçilme,

çifte vatandaşlık hakkı gibi konularda kolaylık sağlanarak aileler haklar yönünden ferahlığa kavuşturulabilir. Bu da ailelerin çocuklarının eğitim hakkındaki planlamalarına istikrar getirir.

Okullarda yerli çocuklarla yabancı çocuklar çevre, lisan, beslenme, sınavlarda uygulanan testler konularında eşit şansa sahip değillerdir. Bu hususlardaki eksiklik giderilmeli, yerli öğrencilerle yabancı öğrenciler eşit şansa sahip olmalıdır.

Yapılan incelemede şu hususların yerine getirilmesi bahsettiğimiz problemleri büyük ölçüde hafifleteceği fikrini ortaya koymuştur:

Almanca-Türkçe eğitimi müşterek yapan okulların Türklerin yoğun olduğu merkezlerde açılması. (İstanbul'daki Avusturya Lisesi gibi)

Türk gençleri için İsviçre mevzuatına uygun meslek okulları açılması (Zürih'te İtalyan çocukları için açılan meslek okulu gibi)

Türk çocukları ve anne-babalarını eğitim konularında bilgilendirmek için mevcut danışma merkezleri daha teferruatlı bir şekilde geliştirilebilir. Burada Türk pedagoğlar bulundurulmalıdır.

Eğitim problemlerinin halli için Türk-İsviçre uzmanlarından müteşekkil bir komisyon kurulabilir.

Milli kültürü geliştirme açısından Zürih'te bir "Türk Kültür Merkezi" kurulabilir. Bu kültür merkezinde Türk Çocuklarının kültür faaliyetlerini yapabilecek, boş zamanlarını değerlendirebilecek bölümler kurulabilir.

İsviçre'den Türkiye'ye kesin dönüş yapan Türk işçi çocuklarına yüksek öğrenimde tanınacak kontenjanlarla öğretmen olarak yetişmeleri sağlanmalı ve bunlar yakından tanıdıktarı yurt dışında görevlendirilmelidirler. Bu durum öğretmen uyumsuzluğunu giderdiği gibi öğrenmedeki verimi de artırır.

Türk çocukları için İsviçre'de kurulu Türk dernekleri ve camilerdeki uygun binalarda ilgililerce çocuk yuvaları açılabilir. Bunun için nitelikli yuva öğretmenliği eğitimi-ne de önem verilmelidir.

Kısaca tespit edilen problemlerin giderilmesi ölçüsünde Türk işçi çocuklarının başarıları artacaktır.

KAYNAKLAR

A. Kitaplar

ABADAN-UNAT Nermin, Yurtdışına Göçen Türk İşçü ve Dönüş Eğilimleri, Ankara -1974.

KUMBAROĞLU Sabri, İsviçre'de Türk Gençlerinin Mesleki Eğitimi (Başılmamış).

LANDOLT Gisela, SERRA Antemalla, TRUNİGER Markus, Das Zürcher Schulwesen, zürich-1990.

RYTER Bernhard, Ausl^ânder in der Gemeinde, Basel-1989

SEZGİN Osman, Yurtdışından Kesin Dönüş Yapan İkinci Nesil Göçmen İşçi Çocuklarının Sosyo,Psikolojik Açıdan Eğitim programlarına Ait Bazı Problemler ve Çözüm Yolları (Basılmamış Doktora Tezi).

TAŞDELEN H.Musa, Yurtdışından Kesin Dönüş Yapan Türk İşçi Ailelerin Sosyo-Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Meseleleri (Basılmamış Doktora Tezi)

Kurumlara Ait Kitaplar

Bundesamt Für Statistik (İsviçre Federal İstatistik Dairesi)

—Schuler des Kandons Zürich nach Schulstufe und Charaket de Schule, Bern-1989/90.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

—Zürich Çalışma ve Sosyal Güvenlik Ataşeliği 1989 yılı Çalışma Raporu Devlet Planlama Teşkilatı (PPT).

—Altıncı beş Yıllık Kalkınma Planı, 1990-1994, DPT Yayın No:2174 Ankara-1989.

Eidgenössische Kommission für auslânderprobleme=(EKA) (İsviçre Federal Yabancı Problemleri Komisyonu)

—Die Auslândschen Jugendlichen-Die Sog. Zweite Auslândergeneration: Probleme und Lösungsmöglichkeiten, Nr. 12, bern-1980.

—Die Stellung der Auslânder im Politischen Leben der Schweiz, Heft Nr. 7/76, Zürich

—Aufgabehilfen İn : İnformation Nr. 1 September 1975

Erziehungsdirektion des Kantons Zürich (Zürich Kanton Eğitim Müdürlüğü)

—Kurse in heimatlicher Sprache und Kultur, Zürich-1990

—Schulstatistik, zürichceh-1989

—Türkisches Kind und Schjeizer Schule, zürich-1990

Schweizerische Konferenz Der Kantonalen Erziehugsdirektoren=(EDK) (İsviçre Kanton Eğitim Müdürleri Topuluğu).

—Ausländerkinder in Unseren Schulin-Nach Wie vor Ein Problem? Informati-
onsbulletin 34 a, Genf-1982

—OECD Lânderexamen Bildungspolitik, Schweiz I, Bern-1989

B. Makaleler

AŞIKOĞLU Nevzat Yaşar, "Federal Almanya'da İslam Din Eğitimi" İslami Araş-
tırmalar Dergisi, Cilt : 4 Sayı :2, Nisan-1990

GREMONTE Rainero, "Die Schulung Fremdsprachiger Kinder in der Schweiz"
Ausländerkinder in Unseren Schuiin, Informationsbulletin 34 a, Genf-1982

ERKAL Mustafa E., "Yurtdışındaki İkinci Nesil Türkler ve Meseleleri : Bazı Ge-
lişmeler ve Değerlendirmeler", Sosyoloji Konferansları 20. Kitap, İstanbul-1988

REY Micheline, "Erfolg oder Misserfolg in der Schule? Probleme im Zusamme-
hang mit der Selektion und der beförderung der Auslandschen Schüler" ausländerkinder
inder in Unseren Schulen, informationsbulletin 34 a, Schweizerische Konferenz der Kan-
tonalan Erziehungsdirektoren, Genf-1982

SONDEREGGER-FLEISCHLIN Ruth, "Kurse in Heimatlicher sprache und Kul-
tur: Bereicherung oder belastung?", Ausländerkinder in Unceren Schulen, Informati-
onsbulletin 34 a, Genf-1982

STRICKER Hans, "Nationale Schulen als Ursache der Schulverdossenheit?",
Ausländerkinder in Unseren Schulen, Informationksbulletin 34 a, Genf-1982

YAZGAN T. "Dış Ülkelerdeki İşçilerimizle İlgili Mali Meseleler" Sosyal Siyaset
Konferansları, 18. Kitap, istanbul-1966.